

«Затверджую»

**Проректор з адміністрування
та розвитку**

проф. А. В. Цьось

2016

**ОСВІТНЬО-НАУКОВА ПРОГРАМА ПІДГОТОВКИ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ
ОСВІТИ СТУПЕНЯ ДОКТОРА ФІЛОСОФІЇ З НАУК ПРО ЗЕМЛЮ В
АСПІРАНТУРІ СХІДНОЄВРОПЕЙСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
ІМЕНІ ЛЕСІ УКРАЇНКИ**

**1. Загальна характеристика (спрямованість) освітньо-наукової програми з
відповідної спеціальності**

Освітньо-наукова програма підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії в аспірантурі Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки базується на основі наступних нормативних документів:

Законом України «Про вищу освіту» від 01.07.2014 № 1556-VII.

Ліцензійними умовами, затвердженими Постановою Кабінету Міністрів України № 1187 від 30.12.2015 р.

Порядком підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у ВНЗ (наукових установах), затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 261 від 23.03.2016 р.

Методичними рекомендаціями щодо розроблення стандартів вищої освіти, схваленими сектором вищої освіти Науково-методичної ради МОН України (протокол № 3 від 29.03.2016 р.)

Наказом МОН України № 1112 від 17.10.2012 р.

Нормативний термін оволодіння загальною освітньо-науковою програмою за спеціальністю 103 «Науки про Землю» денної форми навчання становить 4 роки. За умови оволодіння загальною освітньо-науковою програмою та успішного захисту кваліфікаційної роботи (дисертація на здобуття вченого ступеня доктора філософії) присуджується вчений ступінь доктора філософії з географії. Шифр спеціальності – 103 Науки про Землю.

Протягом строку навчання в аспірантурі аспірант зобов'язаний виконати всі вимоги освітньо-наукової програми, зокрема здобути теоретичні знання, уміння, навички та інші компетентності, достатні для продукування нових ідей, розв'язання комплексних проблем у галузі професійної та/або дослідницько-інноваційної діяльності, оволодіти методологією наукової та педагогічної діяльності, а також провести власне наукове дослідження, результати якого мають наукову новизну, теоретичне та/або практичне

значення, та захистити дисертацію.

Особи, які захищають дисертації дочасно, матимуть від цього фінансову вигоду (виплату решти стипендії, призначеної на повний строк навчання у формі разової премії або доплати до зарплати в разі прийняття на роботу у ВНЗ або наукову установу). Захист дисертації є обов'язковим під час перебування в аспірантури (в межах 4-х років).

1. Зміст освітньо-наукової програми

Освітньо-наукова програма підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії з наук про Землю розрахована на 49 кредитів ЄКТС, загальним обсягом 1470 годин.

Вона включає п'ять складових, що передбачають набуття аспірантом таких компетентностей відповідно до Національної рамки кваліфікацій:

- здобуття глибинних знань із наук про Землю, зокрема засвоєння основних концепцій, розуміння теоретичних і практичних проблем, історії розвитку та сучасного стану наукових знань за обраною спеціальністю, оволодіння термінологією з досліджуваного наукового напрямку (обсяг освітньої складової становить 18 кредитів ЄКТС).

- оволодіння загальнонауковою (філософською) компетенцією, спрямованою на формування системного наукового світогляду, професійної етики та загального культурного кругозору (обсяг 6 кредитів ЄКТС).

- набуття універсальних навичок дослідника, зокрема усної та письмової презентації результатів власного наукового дослідження українською мовою, застосування сучасних інформаційних технологій у науковій діяльності, організації та проведення навчальних занять, управління науковими проектами та/або складення пропозицій щодо фінансування наукових досліджень, реєстрації прав інтелектуальної власності (обсяг 12 кредитів ЄКТС).

- здобуття мовної компетенції, достатньої для подання та обговорення результатів своєї наукової роботи іноземною мовою в усній та письмовій формі, а також для повного розуміння іншомовних наукових текстів з відповідної спеціальності (обсяг 8 кредитів ЄКТС).

- здобуття науково-педагогічної компетенції, достатньої для проведення навчального процесу у вищих навчальних закладах (обсяг 5 кредитів ЄКТС).

2. Мета і завдання освітньо-наукової програми

Метою освітньо-наукової програми є підготовка наукових і науково-педагогічних кадрів вищої кваліфікації, здатних до інноваційної діяльності в галузі наук про Землю,

визначення загальних та фахових компетентностей, результатів навчання, критеріїв оцінки досягнень аспіранта.

Основними завданнями освітньо-наукової програми є:

- визначення загальних (інструментальних, міжособистісних, системних) та фахових компетентностей, які мають бути досягнуті в програмі підготовки та є необхідними для визнання професійної та / або академічної кваліфікації;
- визначення кінцевих результатів навчання (опис того, що аспірант повинен знати, вміти і бути здатним продемонструвати після завершення навчання) за програмою підготовки
- визначення критеріїв, за якими оцінюється досягнення аспірантами цілей навчальної програми та рівня їхніх досягнень.

3. Стил ь і методика викладання освітніх дисциплін, система оцінювання

Основний підхід – проблемно-орієнтоване навчання з елементами самонавчання. Методи викладання: лекції, семінари, консультації, наукові семінари, стажування/практика, польові та лабораторні дослідження. Освітньою програмою передбачене використання наступних освітніх технологій: інтерактивні, технології інтенсифікації навчання на основі опорних схем і знакових моделей, технології рівневої диференціації навчання, технологія модульно-блочного навчання, технологія корпоративного навчання, технологія розвитку критичного мислення, технологія навчання як дослідження, технологія проектного навчання.

Методи оцінювання

Формативні (поточний контроль): тестування знань або умінь; усні презентації; звіти про наукові роботи; аналіз текстів або іншої інформації; звіти про стажування; звіти про практику.

Сумативні (підсумковий контроль): екзамен (письмовий з подальшим усним опитуванням); залік (за результатами формативного контролю).

Для оцінки знань аспірантів пропонується використовувати шкалу оцінювання ECTS, яка є загальноновживаною для оцінки якості знань у ВНЗ України.

4. Наукова складова програми

Наукова складова включає підготовку і захист дисертації, наукової продукції, участь у роботі наукових конференцій, семінарів, симпозіумів.

Основні напрями наукових досліджень що можуть здійснюватися під керівництвом виконавців програми:

- конструктивна географія і раціональне використання природних ресурсів –

Фесюк В. О. (д. геогр. н., проф.);

– взаємозалежність між стратиграфо-літологічними утвореннями четвертинних порід і палеорельєфом підстилаючих утворень – Зузук Ф. В. (д. геол. н., проф.);

– економічна географія і державне та транскордонне співробітництво – Коцан Н. Н. (д. геогр. н., проф.)

Аспіранти зобов'язані дотримуватись вимог щодо опублікування результатів науково-дослідної роботи: за темою дисертації на здобуття наукового ступеня доктора філософії необхідна наявність не менше п'яти публікацій у наукових (зокрема електронних) фахових виданнях України та інших держав, з яких: не менше однієї статті у наукових періодичних виданнях інших держав з наряду, з якого підготовлено дисертацію. До такої публікації може прирівнюватися публікація у виданнях України, які включені до міжнародних наукометричних баз; одна із статей може бути опублікована в електронному науковому фаховому виданні; замість однієї статті може бути долучений один патент на винахід (авторське свідоцтво про винахід), який пройшов кваліфікаційну експертизу і безпосередньо стосується наукових результатів дисертації (за наявності).

5. Педагогічна практика

Педагогічна практика проводиться на 2 році навчання (4-й семестр), на неї відводиться 60 годин / 2 кредити ЄКТС.

У програмі педагогічної практики аспірантів висвітлюються організаційно-методичні засади практичної професійної підготовки аспірантів. Міжпредметні зв'язки асистентської педагогічної практики з іншими науками дають змогу глибше пізнати психолого-педагогічні факти, явища і процеси, що є підґрунтям для ефективної освітньої діяльності викладача у вищій школі. Педагогічна практика має безпосередні міждисциплінарні зв'язки з курсом «Сучасні методи викладання у вищій школі».

6. Проміжкові та підсумкова атестації

Проміжкові атестації відбуваються наприкінці кожного семестру. На 1-му та 2-му курсах заліково-екзаменаційна сесія проходить на 25 та 51 тижнях навчання, а атестація на 26 та 52 тижнях. На 3-му курсі атестація проводиться на 26 та 52 тижнях навчання. Підсумкова атестація проводиться на 4-му курсі у вигляді попереднього захисту на 26 тижні навчання і захисту на 52 тижні.

Виконання аспірантом освітньої складової навчального плану включає складання кандидатських іспитів з філософії, іноземної мови, спеціальної дисципліни, а також здачу іспитів та заліків із дисциплін передбачених навчальним планом та проходження педагогічної практики.

Виконання аспірантом дослідної частини навчального плану охоплює апробацію і публікацію результатів наукового дослідження, завершення роботи над дисертацією, подання тексту дисертаційного дослідження на кафедру для отримання відповідного висновку, проходження попереднього захисту і офіційний захист роботи.

Підсумкова атестація здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії здійснюється постійно діючою або спеціалізованою вченою радою, утвореною для проведення разового захисту, на підставі публічного захисту наукових досягнень у формі дисертації.

7. Внутрішня та зовнішня системи забезпечення якості освітньої та наукової складових підготовки докторів філософії з наук про Землю

Зовнішня система гарантування якості забезпечується процедурами ліцензування та акредитації, визначеними МОН України, процедурами акредитації та оціночними критеріями Європейської Асоціації із забезпечення якості вищої освіти, Європейської Асоціації Університетів, Європейської Асоціації вищих навчальних закладів, загальновизнаних рейтингів тощо.

Внутрішньоуніверситетська система забезпечення якості освіти в Східноєвропейському національному університеті імені Лесі Українки базується на моніторингу багатьох кількісних показників, спрямована на підтримку системи цінностей, традицій, норм (як загальноуніверситетського рівня, так і субрівнів академічних підрозділів – інститутів, факультетів, кафедр), які, власне, й визначають ефективність функціонування університету.

8. Результати навчання та науково-дослідницької роботи аспірантів.

- володіння методами дослідження природно-територіальних комплексів та соціально-економічних проблем в обсязі, необхідному для проведення наукових досліджень;
- знання сучасних проблем наук про Землю в обсязі, необхідному для проведення наукових досліджень;
- розуміння теорії розвитку наук про Землю в обсязі, необхідному для проведення наукових досліджень;
- володіння основами ландшафтознавства, конструктивної географії та природокористування в обсязі, необхідному для проведення наукових досліджень;
- мати знання з інформаційних технологій (зокрема, ГІС-технологій) в обсязі, необхідному для прогнозування розвитку і раціонального використання природно-територіальних комплексів та соціальної й економічної політики сталого розвитку;

- вміння виконувати картографічні й статистичні дослідження, пов'язані з вивченням природно-територіальних комплексів, а також соціальними та економіко-географічними дослідженнями;
- знання теоретичних основ методів польових досліджень;
- вміння визначити межі та супідрядність природно-територіальних комплексів;
- розуміння процесів, що відбуваються у різних сферах Землі та їх всебічний аналіз для прийняття оптимальних рішень для сталого розвитку та природоохоронної діяльності;
- володіння основами дистанційного зондування для проведення відповідних досліджень;
- володіння методами моніторингу та оцінки якості довкілля з метою його збереження та раціонального природокористування;
- знання відповідних гуманітарних дисциплін в обсязі, необхідному для професійної діяльності;
- володіння іноземною мовою в обсязі, необхідному для проведення наукових досліджень у сферах ситуативного і професійного спілкування;
- набуття навичок професійної майстерності педагога вищого навчального закладу та здатність їх реалізувати на практиці;
- розуміння, сприйняття та дотримання в професійній та особистій діяльності норм етики.

9. Програмні (загальні та фахові) компетентності випускників аспірантури

Інтегральна компетентність - здатність розв'язувати комплексні проблеми в галузі професійної, зокрема, дослідницько-інноваційної діяльності, що передбачає глибоке переосмислення наявних та створення нових цілісних знань та/або професійної практики.

Загальні компетентності:

Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях

Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

Здатність спілкуватися іноземною мовою.

Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.

Здатність проведення досліджень на відповідному рівні.

Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

Здатність до пошуку, опрацювання та аналізу інформації з різних джерел.

Здатність бути критичним і самокритичним.

Здатність до адаптації та дії в новій ситуації.

Здатність генерувати нові ідеї (креативність).

Вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

Здатність приймати обґрунтовані рішення.

Здатність працювати в команді.

Навички міжособистісної взаємодії.

Здатність мотивувати людей та рухатися до спільної мети.

Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності).

Здатність працювати в міжнародному контексті.

Здатність працювати автономно.

Здатність розробляти та управляти проектами.

Навички здійснення безпечної діяльності.

Здатність виявляти ініціативу та підприємливість.

Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).

Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт.

Визначеність і наполегливість щодо поставлених завдань і взятих обов'язків.

Прагнення до збереження навколишнього середовища.

Здатність діяти соціально відповідально та свідомо.

Фахові компетентності:

Володіння методами опрацювання інформації щодо сфер Землі та здатність провести оцінку стану природних об'єктів, ресурсів за результатами моніторингу.

Розуміння сучасних проблем наук про Землю та використання фундаментальних уявлень у сфері професійної діяльності для постановки та вирішення нових задач.

Знання і використання основних теорій, концепцій і принципів щодо сфер Землі, здатність до системного мислення.

Здатність самостійно аналізувати наявну інформацію, виявляти фундаментальні проблеми, ставити задачу і виконувати польові, камеральні дослідження при розв'язанні конкретних завдань за спеціалізацією з використанням сучасних комп'ютерних технологій засобів, демонстрація відповідальності за якість робіт і наукову достовірність результатів.

Демонстрація знання історії та методології наук про Землю, що розширює загальнопрофесійну, фундаментальну підготовку.

Демонстрація знання основ вчення про географічну оболонку, розуміння сучасних процесів, що в ній відбуваються, здатність до їх системної оцінки, здатність прогнозувати наслідки реалізації соціально значущих проектів.

Здатність професійно оформляти, представляти і доповідати результати науково-дослідних і виробничо-технологічних робіт за затвердженими формами.

Навички із забезпечення безпеки проведення польових досліджень.

Здатність забезпечувати необхідний рівень охорони праці та індивідуальної безпеки у разі виникнення типових небезпечних ситуацій.

Навички роботи в комп'ютерних мережах, збір, аналіз та управління інформацією, навички використання програмних засобів.

Навички роботи із сучасними комп'ютерними технологіями щодо оцінки стану складових природно-територіальних комплексів, соціальних та економічних систем.

Здатність враховувати правові засади під час професійної діяльності.

Здатність організовувати власну діяльність як складову колективної діяльності.

Здатність проводити статистичну обробку матеріалів спостережень за природними, соціальними та господарськими об'єктами і володіти сучасними методами моделювання, та прогнозування явищ і процесів.

Здатність визначати цілі і завдання власної діяльності та забезпечувати їх ефективне та безпечне виконання.

Здатність використовувати сучасні інформаційно-комунікаційні технології в професійній діяльності.

Навички польових та камеральних досліджень.

Навички відбору зразків (проб) природних компонентів для відповідних аналізів.

Знання основних чинників, тенденцій, наслідків, перспектив урбанізації та принципів роботи агломерацій.

Здатність діагностувати власні психологічний стан та почуття з метою забезпечення ефективної та безпечної діяльності.

Здатність інтерпретувати - переводити формалізовану інформацію в іншу знакову систему.

Здатність застосовувати закони формальної логіки в процесі інтелектуальної діяльності.

Здатність застосовувати невербальні методи спілкування.

Здатність до теоретичного абстрагування.

10. Урахування відповідності запланованих результатів навчальної та наукової діяльності потребам ринку праці та потенційним роботодавцям

Заплановані результати навчальної та наукової діяльності відповідають потребам ринку праці та потенційних роботодавців.

11. Перспективи працевлаштування випускників аспірантури

Випускники аспірантури (PhD) за освітньою-науковою програмою Науки про

Землю можуть працювати в установах географічного, природоохоронного профілю, рекреаційного, туристичного, соціально-економічного профілів відповідно до спеціалізації навчання, на митницях, у санаторно-курортних закладах, метеорологічній службі, станціях радіологічного контролю, національних парках, а також викладачами вузів, ліцеїв, гімназій, вчителями загальноосвітніх шкіл тощо. Кращі випускними аспірантури можуть продовжити навчання у докторантурі (DSc).

12. Розподіл змісту освітньо-наукової програми та навчальний час за дисциплінами

Освітньо-наукова програма охоплює п'ять складових, що передбачають набуття аспірантом таких компетентностей відповідно до Національної рамки кваліфікацій.

Компетентність	К-ть кредитів ЄКТС	Назва дисципліни	К-ть кредитів ЄКТС	Загальний обсяг годин
1	2	3	4	5
Здобуття глибинних знань із наук про Землю, зокрема засвоєння основних концепцій, розуміння теоретичних і практичних проблем, історії розвитку та сучасного стану наукових знань за обраною спеціальністю, оволодіння термінологією з досліджуваного наукового напрямку	18	Методологія і організація наукових досліджень в галузі	6	180
		Світова та регіональна економіка	6	180
		Географічні атласи та галузеві карти – основа виробничо-наукової інформації	3	90
		Соціально-економічні проблеми малих міст		
		Тематичний курс з магістерської програми за вибором	3	90
Оволодіння загальнонауковими (філософськими) компетентностями, спрямованими на формування системного наукового світогляду, професійної етики та загального культурного кругозору	6	Філософія та методологія науки	6	180
Набуття універсальних навичок дослідника, зокрема усної та письмової презентації результатів власного наукового дослідження українською мовою, застосування сучасних інформаційних технологій у науковій діяльності, організації та проведення навчальних занять, управління науковими проектами та/або складення пропозицій щодо фінансування наукових досліджень, реєстрації прав інтелектуальної власності	12	Планування та стандарти наукової діяльності	3	90
		Промоція наукового продукту та управління проектами	3	90
		Академічна риторика		
		Сучасні інформаційні технології	3	90
		Реєстрація прав інтелектуальної власності	3	90
Здобуття мовних компетентностей, достатніх для представлення та обговорення результатів своєї наукової роботи іноземною мовою в усній та письмовій формі, а також для повного розуміння іноземних наукових текстів з відповідної спеціальності	8	Іноземна мова	8	240
Здобуття науково-педагогічних компетентностей, достатніх для	5	Сучасні методи викладання у вищій школі	3	90

Компетентність	К-ть кредитів ЄКТС	Назва дисципліни	К-ть кредитів ЄКТС	Загальний обсяг годин
проведення навчального процесу у вищих навчальних закладах		Педагогічна практика	2	60
Разом	49		49	1470

13. Тематика наукових досліджень за спеціальністю 103 Науки про Землю

Кафедра фізичної географії: теоретичні, експериментальні, регіональні, прикладні проблеми фізичної географії, геофізики та геохімії ландшафтів; закономірності структури, речовинного складу, формування, розвитку, функціонування, динаміки ландшафтно-оболонки, планетарні риси й основні фактори її просторової диференціації; закономірності формування, динаміки, еволюції, функціонування ландшафтних територіальних і аквально-територіальних комплексів, їх стійкості, здатності до самовідновлення; закономірності й фактори просторової диференціації та інтеграції ландшафтних комплексів різного рангу, їх типологія, класифікація і районування; роль ландшафтно-геофізичних, ландшафтно-геохімічних процесів у формуванні, динаміці, еволюції, просторовій диференціації та інтеграції ландшафтних комплексів, формуванні екологічної стійкості ландшафтних комплексів різного рангу і природно-технічних систем; закономірності зміни ландшафтних комплексів під впливом технічних систем, формування антропогенних природно-технічних систем, принципи і методи регулювання й управління природними комплексами. Основи комплексної меліорації ландшафтів; розроблення принципів і методів спостереження, відображення (зокрема картографування), аналізу і прогнозу структури, динаміки й еволюції ландшафтно-оболонки і складових її територіальних та аквально-територіальних природних ландшафтних комплексів різного рангу і типу.

Кафедра економічної та соціальної географії: теорія та методологія суспільно-географічних досліджень; методика суспільно-географічних досліджень (включаючи геоінформаційні системи та ГІС-технології); комплексна оцінка природно-ресурсного, трудового, виробничого та інтегрального потенціалу окремих регіонів і країн; інтенсивність, комплексність і суспільна ефективність використання території, стан навколишнього природного середовища як чинник територіальної організації господарства і населення, якості його життя; географія населення і розселення (типи геодемографічної обстановки, етногеографія українців і національних меншин в Україні, територіальні відмінності в життєдіяльності населення, міграції, типи населених місць і системи розселення, урбанізація, регіональна демографічна політика та ін.); територіальна організація виробництва та невиробничої діяльності (промисловості, сільського господарства, будівництва, транспорту, сфери обслуговування, відпочинку та туризму, а

також галузевих, міжгалузевих та інтегральних територіально-господарських комплексів і систем); розроблення суспільно-географічних основ регіональної політики України, комплексні дослідження соціально-економічних районів, міжрайонних зв'язків, обґрунтування соціально-економічного районування держави, участі України в міждержавних інтеграційних процесах; територіальна організація основних товарних ринків, ринків послуг, робочої сили, капіталів, нерухомості, цінних паперів, територіальні відмінності попиту та витрат виробництва, інші географічні аспекти розвитку ринкового господарства; географія світового господарства і міжнародного поділу праці; країнознавство, суспільна географія зарубіжних країн, Світового океану, морів та приморських регіонів; політична географія; географія культури, релігій; історико-географічні дослідження розвитку господарства, розселення населення, історія суспільно-географічної думки в Україні.

14. Анотації дисциплін

Іноземна мова

Завданнями вивчення іноземної мови є: усне мовлення (говоріння), діалогове та монологічне; аудіювання; читання без словника (проглядове читання), читання зі словником; письмо. В основу курсу покладено принципи системності, комунікативної та професійної спрямованості навчання, інтерактивності, інтеграції та мовленнєво-розумової активності.

Мета навчальної дисципліни: практичне оволодіння системою іноземної (англійської, німецької, французької) мови та нормативною базою її функціонування в комунікативно-мовленнєвих ситуаціях у сфері їхньої майбутньої професійної діяльності, якісна підготовка фахівця до іншомовного спілкування в професійній сфері на основі світового досвіду та рекомендацій Ради Європи

Аспірант має знати:

- словотворчий мінімум наукової іноземної мови;
- граматичний мінімум (морфологія, синтаксис);
- лексичний мінімум з наукової іноземної мови.

Аспірант має вміти:

- працювати з іноземною літературою за фахом,
- використовувати отриману інформацію в науково-дослідній роботі.
- вести бесіду-діалог проблемного характеру;
- робити самостійні усні монологічні повідомлення іноземною мовою за тематикою курсу;
- реферувати (усно та письмово) оригінальні різностильові тексти;

- здійснювати адекватний переклад з іноземної мови на українську та навпаки текстів, що відповідають тематиці роботи.

Форма контролю: екзамен, залік.

Місце в структурно-логічній схемі підготовки докторів філософії. На етапі формування незалежної європейської держави, яка повинна посісти гідне місце серед високорозвинених країн Європи і світу, першочергового значення набуває якісна підготовка спеціалістів із знанням іноземної мови, оскільки такі знання є нагальною потребою в сучасних умовах високорозвинених наукових технологій в усіх аспектах розвитку цивілізованого суспільства.

Терміни проведення: дисципліна викладається на першому і другому роках навчання, на неї відводиться 240 годин / 8 кредитів ЄКТС.

Планування та стандарти наукової діяльності

Курс «Планування та стандарти наукової діяльності» спрямований на опанування різноманітними науковими методами дослідження, що описують та прогнозують сучасні тенденції розвитку, на формування вмінь ефективної презентації результатів наукових досліджень.

Мета навчальної дисципліни: підготувати науковця, який володів би необхідними знаннями і навичками проведення наукових досліджень, написання наукових праць, виступів на наукових зібраннях, базовими знаннями та основам системних досліджень проблем.

Аспірант має знати:

- основні поняття і категорії дисципліни;
- стандарти наукової діяльності, її особливості, принципи побудови ефективних стратегій;
- структуру та формат кваліфікаційної роботи, наукового звіту, статті;
- державні вимоги до оформлення наукових робіт і наукових звітів, вимоги до підготовки кваліфікаційних робіт на здобуття ступеня доктора філософії;
- головні аспекти планування дослідження;
- структуру дослідницької пропозиції;
- технологію проведення інформаційного пошуку для обґрунтування актуальності дослідження;
- технологію написання огляду літератури.

Аспірант має вміти:

- застосовувати отримані теоретичні знання у науково-дослідній роботі;

- вміти вести пошук, відбір та опрацювання інформації джерел і літератури з теми дослідження, робити узагальнення і висновки;
- оформляти результати досліджень відповідно до вимог до наукових праць;
- грамотно використовувати понятійний апарат, термінологію, професійну лексику.

Форма контролю: залік.

Місце в структурно-логічній схемі підготовки докторів філософії. Курс належить до нормативних дисциплін і допоможе аспірантам у отриманні базових знань з методології, методики та організації наукової діяльності для забезпечення їх професійної соціалізації як дослідників.

Терміни проведення: нормативна дисципліна, викладається на другому році навчання, на неї відводиться 90 годин / 3 кредити ЄКТС.

Філософія і методологія науки

Курс призначений сформувати фундаментальні знання щодо змісту та сутності логіки, методології та методики наукових досліджень; розкрити сутність теорії пізнання, та історичні етапи її розвитку; ознайомити студентів із сутністю науки, як інституційної форми наукового дослідження; сформувати концептуальне уявлення про особливості сучасного розвитку науки; навчити ідентифікувати методологічні проблеми наукової творчості; розвинути у студентів навички щодо методики здійснення науково-дослідницької діяльності.

Мета навчальної дисципліни: розкрити сутнісні характеристики науки, основоположні закономірності науково-пізнавальної діяльності, структуру та методологію наукового знання.

Аспірант має знати:

- основоположні закономірності науково-пізнавальної діяльності, структуру і динаміку наукового знання;
- місце та функції науки в структурі сучасної цивілізації;
- філософсько-методологічні проблеми природничих та соціогуманітарних наук;
- систему наукових методів та їх класифікацію;
- специфіку емпіричного та теоретичного рівнів пізнання;
- духовно-етичні виміри сучасної наукової діяльності.

Аспірант має вміти:

- розуміти специфіку науки як системи знання, форми духовного виробництва і соціального інституту;
- аналізувати закономірності розвитку науки, її структуру та рівні;
- розуміти основні методи та сутність сучасного стилю наукового пізнання;

- проектувати та здійснювати комплексні дослідження на основі цілісного системного світогляду та сучасних науково-методологічних підходів;
- реалізовувати стратегію наукового пошуку у відповідності до логіки наукового пізнання.

Форма контролю: залік та екзамен.

Місце в структурно-логічній схемі підготовки докторів філософії. Нормативний курс дозволить оволодіти основоположними закономірностями науково-пізнавальної діяльності, структурою та методологією наукового знання.

Терміни проведення: дисципліна викладається впродовж першого року навчання. На курс відводиться 180 годин / 6 кредитів ЄКТС.

Сучасні методи викладання у вищій школі

Навчальний курс спрямований на дослідження ефективних шляхів організації навчального процесу в умовах класичного університету. Навчальна програма ґрунтується на системному підході до проектування процесу підготовки науково-педагогічних кадрів вищої кваліфікації і компетентнісному підході до визначення якості такої підготовки. Технологічна модель навчального курсу передбачає розробку системи організаційного та науково-методичного забезпечення (конструювання навчального процесу у вищій школі відповідно до європейського зразка з урахуванням потенціалу дистанційної освіти, використання хмарних інформаційно-аналітичних сервісів, новітніх інформаційних технологій тощо).

Мета навчальної дисципліни: оволодіння науково-педагогічними працівниками сучасними науковими здобутками в галузі дидактики та шляхами їх використання у вищих навчальних закладах.

Аспірант має знати:

- принципи державної політики в галузі освіти, міжнародні, державні та регіональні законодавчі документи, нормативні локальні акти, які визначають стратегію розвитку та життєдіяльності системи вищої освіти, розуміти роль науки та освіти в розвитку цивілізації;
- категоріально-понятійний апарат педагогічної науки, історико-філософські, науковознавчі та педагогічні чинники становлення та еволюції педагогічної науки як інтегративної галузі науково-практичних знань;
- теоретичні основи педагогіки, суть і структуру дидактики, особливості принципів, закономірності, методи та форми організації навчального процесу у вищій школі,

знати історію та сучасний стан досліджень теорій і технологій навчання у вищій школі у зарубіжних країнах світу й в Україні;

- основні етапи процесу засвоєння знань, зміст освіти, принципи, методи, форми організації навчального процесу у вищій школі, способи перевірки і оцінки навчальних досягнень студентів;
- наукові основи управління закладами освіти, організації методичної роботи, внутрішньо університетського керівництва і контролю.

Аспірант має вміти:

- планувати, моделювати та аналізувати педагогічний процес, здійснювати психолого-педагогічну діагностику і проектувати педагогічну ситуацію;
- раціонально вибирати оптимальні методи при організації навчального процесу, творчо вирішувати педагогічні задачі, володіти інструментарієм сучасних технологій та методів навчання у вищих навчальних закладах, розробляти відкриті відеолекції, організувати вебінари;
- спостерігати, аналізувати, виявляти, узагальнювати та оцінювати результати педагогічного процесу;
- здійснювати проектування мультимедійних електронних освітніх ресурсів на основі системи Moodle;
- використання хмарних інформаційно-аналітичних сервісів системи GoogleScholar.

Форма контролю: залік.

Місце в структурно-логічній схемі підготовки докторів філософії. Викладання елективного навчального курсу «Сучасні методи навчання у вищій школі» узгоджено із вивченням нормативних навчальних курсів з філософії науки, психології, методологією та методикою науково-дослідної роботи, менеджментом освіти, правовими основами наукової діяльності тощо.

Терміни проведення: дисципліна викладається на першому році навчання, на неї відводиться 90 годин / 3 кредити ЄКТС.

Промоція наукового продукту та управління проектами

Завдання курсу формування в аспірантів спеціальних знань щодо загальних положень науковий продукт, права інтелектуальної власності, її видів та змісту, поняття об'єктів і суб'єктів права інтелектуальної власності, підстав виникнення, умов і порядку використання її результатів, правового регулювання з урахуванням положень міжнародно-правового захисту, а також особливості створення та управління проектами.

Мета навчальної дисципліни: глибоке засвоєння знань щодо правового регулювання відносин, які мають місце під час виникнення, використання, регулювання та охорони об'єктів інтелектуальної власності, створення та управління проектами.

Аспірант має знати:

- науково-теоретичні та практичні положення про просування наукового продукту;
- науково-теоретичні та практичні положення про право інтелектуальної власності, особливості правового регулювання, основні міжнародно-правові акти, норми Цивільного і Господарського кодексів України, закони та інші нормативно-правові акти, що регулюють правовідносини у сфері інтелектуальної власності;
- порядок застосування прав інтелектуальної власності;
- закріплення та правовий захист майнових і немайнових прав на об'єкти права інтелектуальної власності;
- спеціальну науково-методичну та іншу юридичну літературу;
- особливості просування наукового продукту;
- особливості створення та управління науковими проектами.

Аспірант має вміти:

- правильно визначати види, об'єкти і суб'єкти права інтелектуальної власності;
- створити та керувати науковим проектом;
- оформити відповідну документацію на патент, науковий винахід, проект;

Форма контролю: залік.

Місце в структурно-логічній схемі підготовки докторів філософії. Дисципліна має інтегрований характер, тісно пов'язана з блоком суспільних дисциплін: історією, філософією, економікою, естетикою, етикою та правом.

Терміни проведення: дисципліна викладається на першому році навчання, на неї відводиться 90 годин / 3 кредити ЄКТС.

Інформаційний пошук і робота з бібліотечними ресурсами

Програма курсу присвячена актуальній темі впровадження у роботу наукових працівників сучасних інформаційних технологій, формування знань про роль Інтернету у глобалізації інформаційного простру, проблеми вільного доступу до інформації, специфіці надання доступу до Інтернету у публічній бібліотеці, організації діяльності центрів публічного доступу до мережі, форми и методи інформаційного обслуговування користувачів локальними та мережевими електронними ресурсами.

Мета навчальної дисципліни: ознайомитися з основними підходами та формуванням у слухачів теоретичних знань та практичних навичок професійної роботи, що необхідні для використання універсальних і спеціалізованих інформаційних ресурсів

та систем, у формування системи знань, що допомогла б орієнтуватись в інформаційно-аналітичній діяльності.

Аспірант має знати:

- методи та алгоритми пошуку інформації у мережі Інтернет та інших інформаційних системах, систематизації документів, ознайомленні з науковими інформаційними ресурсами, сучасними тенденціями їх розвитку;
- методи користування бібліотечними фондами, каталогами, Інтернет-ресурсами.

Аспірант має вміти:

- орієнтуватись у сучасних інформаційних потоках;
- шукати необхідні літературні джерела в каталогах бібліотек та у Інтернет мережі;
- застосовувати наукометричні і бібліометричні методи при вирішенні інформаційно-пошукових завдань.

Форма контролю: залік.

Місце в структурно-логічній схемі підготовки докторів філософії. Вивчення курсу органічно пов'язано з практичною діяльністю науковців, активним та професійним пошуком інформації.

Терміни проведення: дисципліна викладається на другому році навчання, на неї відводиться 90 годин / 3 кредити ЄКТС.

Академічна риторика

Пропонована програма навчального курсу “Академічна риторика” зорієнтована на потреби сьогодення – навчання ефективній технології комунікації, що є безумовним свідченням комунікативної компетентності сьогоднішнього науковця, і враховує сучасні наукові здобутки в осмисленні таємниць мистецтва словесного вираження і впливу на аудиторію.

Мета навчальної дисципліни: здобуття теоретичних знань та формування на їх основі практичних навичок публічного мовлення і спілкування.

Аспірант має знати:

- основні категорії та розділи класичної риторики;
- основні роди та види сучасного красномовства;
- канали впливу ритора на аудиторію;
- ораторські прийоми публічного мовлення.

Аспірант має вміти:

- самостійно складати текст доповіді чи виступу;
- володіти навичками спілкування з аудиторією;
- риторично грамотно виголошувати промову;

- застосовувати комунікативні засоби впливу в умовах публічного мовлення.

Форма контролю: залік.

Місце в структурно-логічній схемі підготовки докторів філософії. Навчальна дисципліна є теоретичною основою сукупності знань та вмінь, що формують професійний рівень науковця в системі освіти. Курс акумулює найважливіші здобутки комплексу гуманітарних наук (теорія комунікації, лінгвістика, психологія, педагогіка, філософія, логіка, еристика, літературознавство, естетика, етика тощо), які в діалектичній єдності зорієнтовані на формування і розвиток мисленнєвої, мовленнєвої комунікативної культури

Терміни проведення: дисципліна викладається на другому році навчання, на неї відводиться 90 годин / 3 кредити ЄКТС.

Сучасні інформаційні технології

Сучасне наукове дослідження набуває нових форм, засобів реалізації, більш чіткою й уніфікованою стає його структура. Особливу роль відіграють у цьому контексті сучасні інформаційні технології, серед яких слід відзначити тестові технології автоматичного збору й обробки даних, системи статистичного аналізу даних, Інтернет-технології пошуку і обробки інформації, засоби зберігання даних, презентації результатів тощо. Нові інформаційні технології стали невід'ємним атрибутом сучасного наукового дослідження і потребують ґрунтовних науково-методичних знань й умінь їх використання. Курс має розкрити роль інформаційних технологій в наукових дослідженнях; розширити знання та навички аспірантів у сфері використання комп'ютерних мереж; поглибити вміння аспірантів, пов'язані з пошуком інформації в мережі Інтернет; розкрити значення та способи застосування статистичних методів в наукових дослідженнях; виробити навички побудови наукової звітності з використанням сучасних інформаційних технологій.

Мета навчальної дисципліни орієнтована на формування у аспірантів знань і умінь, пов'язаних з використанням інформаційних технологій у наукових дослідженнях, поглиблення навичок роботи в текстових та табличних процесорах, розкриття сутнісних аспектів застосування комп'ютерних мереж для завдань пошуку наукової інформації, ознайомлення з функціональними можливостями програмних засобів, призначених для здійснення наукового аналізу інформації.

Аспірант має знати:

- основні принципи пошуку, систематизації та обробки наукової інформації за допомогою інформаційних технологій;
- технологічні основи функціонування комп'ютерних мереж;
- сутнісні аспекти статистичного аналізу;

- можливості оформлення наукової звітності за допомогою сучасних програмних засобів.

Аспірант має вміти:

- визначати ефективність науково-проектної організації;
- розробляти та використовувати бази бібліографічних даних;
- здійснювати пошук інформації в Інтернеті з використанням пошукових машин;
- виконувати статистичний аналіз наукових даних та вміти графічно їх представити;
- здійснювати підготовку наукової звітності за допомогою інформаційних технологій.

Форма контролю: залік.

Місце в структурно-логічній схемі підготовки докторів філософії. Застосування сучасних інформаційних технологій необхідне на всіх рівнях підготовки наукових кадрів. Курс поглиблює професійні знання, науковий та культурний кругозір, готує аспіранта до самостійної науково-дослідної діяльності із різностороннім застосуванням нових (постійно оновлюваних) інформаційних технологій.

Терміни проведення: дисципліна викладається на другому році навчання, на неї відводиться 90 годин / 3 кредити ЄКТС.

Реєстрація прав інтелектуальної власності

Навчальна програма з курсу «Реєстрація прав інтелектуальної власності» передбачає глибоке вивчення питань, пов'язаних з набуттям фізичними та юридичними особами майнових та немайнових прав на об'єкти права інтелектуальної власності.

Мета навчальної дисципліни: ознайомити аспірантів з основними характеристиками об'єктів, які відносяться до інтелектуальної власності; навчити користуватися нормативно-правовими актами, які регулюють питання у сфері інтелектуальної власності; розкрити роль інтелектуальної власності в економічному і культурному розвитку нашого суспільства; навчити реалізовувати свої права в процесі набуття, реалізації та захисту прав інтелектуальної власності.

Аспірант має знати:

- основні поняття системи правової охорони інтелектуальної власності;
- норми законодавства України про інтелектуальну власність;
- суть і природу об'єктів і суб'єктів права інтелектуальної власності;
- інституційну структуру системи охорони прав інтелектуальної власності в Україні;

- алгоритм правової охорони об'єктів патентного права (винаходів, корисних моделей, промислових зразків, сортів рослин, порід тварин);
- алгоритм правової охорони засобів індивідуалізації учасників цивільного обороту (торговельних марок, фірмових найменувань, географічних зазначень);
- алгоритм правової охорони нетрадиційних об'єктів права інтелектуальної власності (топографій інтегральних мікросхем, комерційних таємниць, раціоналізаторських пропозицій);
- алгоритм правової охорони об'єктів авторського права і суміжних прав;
- особливості правової охорони прав інтелектуальної власності українських громадян за кордоном;
- права та обов'язки власників охоронних документів на об'єкти права інтелектуальної власності;
- передумови та способи комерціалізації прав інтелектуальної власності;
- види правопорушень у сфері права інтелектуальної власності;
- способи захисту прав інтелектуальної власності в разі їх порушення.

Аспірант має вміти:

- визначати результати інтелектуальної, творчої діяльності людини, що підпадають під охорону правом інтелектуальної власності;
- визначати, до якої категорії об'єктів права інтелектуальної власності належить той чи інший об'єкт;
- набувати права на різні категорії об'єктів права інтелектуальної власності;
- реалізовувати та комерціалізувати свої права інтелектуальної власності;
- захищати свої права інтелектуальної власності в разі їх порушення.

Форма контролю: залік.

Місце в структурно-логічній схемі підготовки докторів філософії. Окремі розділи цього курсу можуть бути використані, як складові багатьох навчальних дисциплін, які викладаються у вищих навчальних закладах. Дисципліна має інтегрований характер, тісно пов'язана з блоком суспільних дисциплін: історією, філософією, економікою, естетикою, етикою та правом.

Терміни проведення: дисципліна викладається на другому році навчання, на неї відводиться 90 годин / 3 кредити ЄКТС.

Методологія і організація наукових досліджень в галузі

Програма навчального курсу «Методологія і організація наукових досліджень в галузі» складена відповідно до навчального плану підготовки науково-педагогічних кадрів вищої кваліфікації. Навчальний курс спрямований на дослідження ефективних

шляхів організації та проведення наукових досліджень. Навчальна програма ґрунтується на *системному підході* до проектування процесу підготовки науково-педагогічних кадрів вищої кваліфікації і *компетентнісному підході* до визначення якості такої підготовки. Технологічна модель навчального курсу передбачає розробку системи *організаційного та науково-методичного забезпечення* (конструювання навчального процесу у вищій школі відповідно до європейського зразка з урахуванням потенціалу дистанційної освіти, використання хмарних інформаційно-аналітичних сервісів, новітніх інформаційних технологій тощо).

Вивчення навчальної курсу «Методологія і організація наукових досліджень в галузі» сприятиме посиленню фахової підготовки майбутніх науковців, кращому оволодінню основними методами та прийомами наукового дослідження, допомагатиме подальшому професійному зростанню.

Об'єктом вивчення навчальної курсу: методика підготовки й оформлення наукового дослідження.

Предметом вивчення навчальної курсу методологічні принципи науково-дослідної діяльності та їх загальні властивості.

Мета навчального курсу формування у докторантів сучасного наукового світогляду, вироблення навиків проведення науково-дослідницької роботи.

Завдання курсу: сформувати уявлення про основні концепції методології науки, роль особистості вченого у процесі формування наукової школи, інформаційну базу наукового дослідження

Курс «Методологія і організація наукових досліджень в галузі» спрямований оволодіння слухачами наступних **компетентностей:**

- здатність організовувати та визначати цілі і завдання власної та колективної наукової діяльності, забезпечувати ефективне їх виконання;
- здатність розв'язувати складні задачі і проблеми у науковій діяльності. Це передбачає застосування сучасних комунікативно-інформаційних та комп'ютерних технологій;
- здобувач повинен розв'язувати комплексні проблеми організації наукового процесу та приймати найбільш вдалі та ефективні рішення.

Аспірант має знати:

- принципи дослідження сфер Землі;
- визначення об'єкту, предмету, мети, завдань дослідження;
- етапи наукового дослідження;
- типи наукових звітів;
- принципи, етапи підготовки і проведення наукових досліджень.

- ***Аспірант має вміти:***

- вибирати та формулювати проблему дослідження;
- шукати необхідну наукову інформацію;
- обирати методологічну основу дослідження
- реферувати літературні джерела;
- брати участь в науковій дискусії;
- формулювати об'єкт і предмет дослідження;
- формулювати і перевіряти наукові гіпотези;
- формувати комплекс методик для дослідження обраного предмету;
- збирати емпіричні дані;
- проводити обробку та інтерпретацію емпіричних даних;
- оформлювати наукові звіти;
- представляти результат дослідження на наукових конференціях і семінарах.

Аспірант має володіти:

- методикою та прийомами організації наукової роботи.
- комунікаційно-інформаційними та комп'ютерними технологіями наукового дослідження;
- нормами наукової етики;
- здійснювати експертні функції у грантових проектах.

Місце в структурно-логічній схемі підготовки докторів філософії. Міжпредметні зв'язки з іншими науками дають змогу глибше пізнати загальні проблеми, методологію і організацію наукових досліджень в галузі. Викладання навчального курсу «Методологія і організація наукових досліджень» є невід'ємною частиною географічної освіти. Даний курс взаємопов'язаний з дисциплінами «Теорія і методологія географічної науки», «Екологічна географія», «Географічне моделювання та прогнозування», «Методи географічних досліджень» та іншими.

Термін проведення: Базовий курс «Методологія і організація наукових досліджень в галузі» викладається у 3 і 4 семестрі другого року навчання, на нього відводиться 180 год / 6 кредитів ЄКТС, залік у 3 семестрі, екзамен у 4 семестрі.

Світова та регіональна економіка

Програма навчального курсу «Світова та регіональна економіка» складена відповідно до навчального плану підготовки науково-педагогічних кадрів вищої кваліфікації. Навчальна програма ґрунтується на *системному підході* до проектування процесу підготовки науково-педагогічних кадрів вищої кваліфікації і *компетентнісному підході* до визначення якості такої підготовки. Технологічна модель навчального курсу

передбачає розробку системи *організаційного та науково-методичного забезпечення* (конструювання навчального процесу у вищій школі відповідно до європейського зразка з урахуванням потенціалу дистанційної освіти, використання хмарних інформаційно-аналітичних сервісів, новітніх інформаційних технологій тощо).

Важливість курсу визначається сучасними умовами розвитку світового господарства та необхідністю інтеграції України, як самостійної держави, в світове господарство. Основна увага приділяється сучасними тенденціями розвитку світового господарства, конкретним формам міжнародних економічних відносин, розвитку міжнародного економічного співробітництва, проблемам міжнародної економічної інтеграції та участі України в цих процесах, аналізу можливих шляхів ступу України в світове господарство.

Об'єктом вивчення навчального курсу: світова економіка та економіка регіонів.

Предметом вивчення навчальної курсу особливості, закономірності і тенденції розвитку світової економіки і економічного простору регіонів.

Мета навчального курсу надання знань про розвиток світової економіки та сучасні тенденції її розвитку, а також формування вмінь аналізу сучасних проблем світового економічного розвитку і простору.

Завдання курсу сформувати уявлення про загальні і закономірності особливості розвитку світової економіки та регіональні особливості світового економічного простору.

Курс «Світова та регіональна економіка» спрямований на оволодіння слухачами наступних ***компетентностей***:

- з отримання певного досвіду сутнісного аналізу передумов, що визначають специфічне місце національних економік у світовій системі господарювання на основі теоретичних концепцій міжнародної економіки;
- використовувати наявні професійні знання для вирішення професійних завдань, зокрема визначення перспектив розвитку зовнішньоекономічних зв'язків в процесі динамічного входження України у єдиний світовий господарський простір;
- приймати управлінські рішення у сфері міжнародних економічних відносин і розвитку зовнішньоекономічної діяльності;
- формування комунікативного досвіду із застосування професійного категорійного апарату міжнародної економіки і міжнародних економічних відносин.

Аспірант має знати:

- теоретичні основи аналізу сучасної світової економіки;
- головні елементи міжнародної економічної системи;
- процеси інтернаціоналізації, транснаціоналізації та глобалізації економічного

життя;

- теорію і практику регулювання ринкових відносин;
- взаємодію сукупності міжнародних ринків: товарів і послуг, капіталів, технологій;
- робочої сили та сучасні тенденції розвитку світових ринків;
- галузеві аспекти розвитку світової економіки;
- особливості діяльності міжнародних економічних організацій;
- об'єктивні закономірності розподілу країн з ринковою економікою на держави з розвинутою ринковою економікою, країни з економікою перехідного періоду та країн, що розвиваються, а також знати особливості економіки США, розвинених країн Західної Європи, Японії, країн, що розвиваються, країн з перехідною економікою, економіки України на сучасному етапі.

Аспірант має вміти:

- добирати, обробляти, узагальнювати і робити висновки зі статистичних матеріалів і документів, що висвітлюють основні тенденції розвитку світової економіки;
- узагальнювати найсуттєвіші відомості про економіку зарубіжних країн;
- аналізувати економічні показники, економічний потенціал країни, галузеву структуру економіки, економічну політику уряду, особливості зовнішньоекономічної діяльності, ступінь участі країни в міжнародному поділі праці;
- використовувати набуті знання для визначення та прогнозування впливу світових тенденцій розвитку на економіку України.

Аспірант має володіти:

- здатністю визначати цілі і завдання розвитку світової економіки та її регіонів;
- здатністю розв'язувати складні задачі і проблемні ситуації, пов'язані із світовим економічним простором;
- здатністю аналізувати і визначати закономірності розвитку світової економіки та регіональні особливості світового економічного простору.

Місце в структурно-логічній схемі підготовки докторів філософії.

Предмет базується на курсах «Основи економічних теорій», «Регіональна економіка», «Регіонально економічна статистика», «Політична географія», «Управління розвитком регіону», «Географія промисловості», «Географія світового господарства», «Організація та управління виробництвом», «Проблеми комплексного розвитку територій». Міжпредметні зв'язки дисципліни із іншими науками дають змогу глибше зрозуміти світові та регіональні соціально-економічні процеси, визначити тенденції їх подальшого розвитку, що сприятиме зростанню конкурентоспроможності української економіки та науки у світовій спільноті.

Термін проведення: Базовий курс «Світова та регіональна економіка» викладається у 4 семестрі другого року навчання, на нього відводиться 180 год / 6 кредитів ЄКТС, екзамен у 4 семестрі.

Географічні атласи та галузеві карти – основа виробничо-наукової інформації

Програма навчального курсу «Географічні атласи та галузеві карти – основа виробничо-наукової інформації» складена відповідно навчального плану підготовки науково-педагогічних кадрів вищої кваліфікації. Навчальний курс спрямований на вивчення структури та змісту наукових та навчальних географічних атласів Світу та України. Навчальна програма ґрунтується на системному підході до проектування процесу підготовки науково-педагогічних кадрів вищої кваліфікації і компетентнісному підході до визначення якості такої підготовки. Технологічна модель навчального курсу передбачає розробку системи організаційного та науково-методичного забезпечення (конструювання навчального процесу у вищій школі відповідно до Європейського зразка з урахуванням потенціалу дистанційної освіти, використання хмарних інформаційно-аналітичних сервісів, новітніх інформаційних технологій тощо).

Вивчення навчального курсу «Географічні атласи та галузеві карти – основа виробничо-наукової інформації» сприятиме посиленню особистісної професійної підготовки науково-педагогічних кадрів у галузі геофізики та геохімії ландшафтів, та їх картографування, їх готовності кваліфіковано і майстерно виконувати свої професійно-педагогічні обов'язки, забезпечувати оволодіння сучасними теоретичними і практичними знаннями про ландшафт як природно-територіальні комплекси, їх картографування, геофізику та геохімію ландшафтів залежно від різних фізико-географічних умов, впливатиме на формування творчого підходу до організації науково-педагогічної діяльності, допомагатиме подальшому професійному зростанню.

Об'єктом вивчення навчального курсу є: геофізика та геохімія ландшафтів у різних фізико-географічних умовах.

Предметом вивчення навчального курсу є: всебічне вивчення геофізики та геохімії ландшафтів як природно-територіальних комплексів та їх картографування для забезпечення професійної діяльності науково-педагогічних працівників в умовах ступеневої освіти.

Мета навчального курсу – оволодіння інформацією про структуру і зміст атласу та особливості галузевих карт, що віддзеркалюють зміст окремих складових природно-територіальних комплексів як єдиного цілого. Вони дають можливість глибокого і всебічного пізнання довкілля в просторі і часі. Вони відзначаються широким використанням у всіх напрямках географічних досліджень.

Завдання курсу:

- враховуючи сучасні можливості картографічної науки, зокрема, комп'ютерні технології, можливості дистанційного зондування, польові дослідження з відповідним оцифруванням результатів картографічних досліджень можна формувати картографічну базу з дуже високим рівнем всебічної інформативності для потреб географічних досліджень;
- складання атласів і карт пройшло складаний шлях розвитку від візуального до інструментального до оцифрування з опрацюванням отриманих результатів за допомогою новітніх комп'ютерних ГІС-технологій з подальшим і широким і всебічним використанням дистанційного зондування;
- специфіка атласів і галузевих карт полягає в умовних позначеннях до них. Власне останні визначають їх зміст. Правильний підбір масштабних і позамасштабних знаків та кольорової гамми визначає рівень можливості читання карти. Умовні знаки зазвичай повинні бути загальноприйнятими. Дрібномасштабні карти є оглядовими, вони дають можливість виявити загальні закономірності, а великомасштабні – необхідні для географічного аналізу окремих регіонів;
- проявляти відповідальне ставлення до професії та прагнення постійно займатися самоосвітою, саморозвитком та самовдосконаленням.

Курс «Географічні атласи та галузеві карти – основа виробничо-наукової інформації» спрямований на оволодіння слухачами наступних **компетентностей**:

- здатність організувати та визначати цілі й завдання при вивченні галузевих карт й географічних атласів;
- здатність розв'язувати складні задачі і проблеми при науково-дослідних роботах із застосуванням сучасних інформаційних комп'ютерних технологій;
- здатність розв'язувати комплексні фізико-географічні проблеми при аналізі галузевих карт і атласів та приймати відповідні рішення для подальших перспективних фізико-географічних досліджень регіонів;
- здатність користуючись картографічною інформацією визначати та узагальнювати значний фактичний матеріал, що передбачає осмислення теоретичних передбачень не тільки для подальших досліджень, а й раціонального використання природних ресурсів у одному чи декількох регіонах.

Аспірант має знати:

- принципи отримання наукової і практичної інформації із галузевих карт та атласів, і розуміти роль останніх в науці;
- понятійний апарат картографічної науки, становлення та еволюцію картографічної інформації закладеної в галузевих картах та атласах;

- теоретичні основи формування інформаційної бази галузевих карт та атласів, сучасний стан та історію становлення;
- основні етапи і послідовність вивчення інформації, що концентрується в галузевих картах і атласах, та її використання при здійсненні фізико-географічних досліджень;
- наукові основи отримання та інформаційно-комп'ютерного опрацювання фізико-географічних матеріалів галузевих карт для теоретичних і практичних цілей.

Аспірант має вміти:

- планувати, моделювати та аналізувати картографічну інформацію для проектування науково-дослідної роботи;
- раціонально вибирати оптимальні методи отримання узгодженої інформації з галузевих карт та атласів;
- аналізувати, виявляти, узагальнювати та оцінювати матеріали подані на галузевих картах та в атласах;
- здійснювати комп'ютерно-інформаційне опрацювання картографічної інформації;
- використовувати сучасні інформаційно-аналітичні методи, зокрема, ГІС-технології, опрацювання матеріалів галузевих карт та атласів.

Аспірант має володіти:

- методикою та прийомами отримання із галузевих карт та атласів фізико-географічної інформації для здійснення науково-дослідних робіт та практичного використання;
- комунікаційно-інформаційними та новітніми комп'ютерними технологіями опрацювання картографічних матеріалів;
- володіти засобами дистанційного зондування;
- методичними підходами опрацювання космічних та аерофотографій;
- засобами подачі картографічної інформації.

Місце в структурно-логічній схемі підготовки докторів філософії на підставі методичних взаємозв'язків визначається предметами: геологією, геоморфологією, кліматологією, гідрологією, ландшафтознавством, фізичною географією України та ін. Є можливість покращити читання курсу «Географічні атласи та галузеві карти – основа виробничо-наукової інформації».

Термін проведення: Дисципліна спеціальності за вибором «Географічні атласи та галузеві карти – основа виробничо-наукової інформації» читається на першому році навчання у першому семестрі, на нього відводиться 90 год / 3 кредити ЄКТС, залік у першому семестрі.

Соціально-економічні проблеми малих міст

Сучасні тенденції організації світового господарства відображають концентрацію науково-технічного та виробничого потенціалу в межах спеціалізованих територій технополісів, виробничих комплексів, зон вільної торгівлі та вузлах із високорозвиненою логістичною мережею. При цьому малі міські поселення забезпечують загальну стійкість системи розселення та є джерелом місцевої робочої сили. Одночасно вони дуже чутливі до негативних тенденцій зміни економічної ситуації, тому, у багатьох випадках, є економічно депресивними і, в умовах, фінансової децентралізації їхнє існування може бути під загрозою. Ось чому чітке визначення ролі малих міст, визначення та вирішення їхніх проблем є дуже актуальним не лише в межах України.

Навчальний курс «Соціально-економічні проблеми малих міст» спрямований на дослідження особливостей утворення, розвитку та сучасного функціонування малого міста, розкриття його основних економічних соціальних, екологічних функцій та проблем, що пов'язані із цими функціями. У змісті навчального курсу відображено суть поняття «мале місто» та особливості його виокремлення в Україні та світі; історія розвитку малих міст в Україні та світі; класифікація малих міст і типологія малих міст. Розглянуто функції малих міст, як ядра господарського комплексу. Описано основні методи дослідження малих міських поселень. Зосереджено увагу на економічних, соціальних та екологічних проблемах розвитку малих міст. Наведено алгоритм побудови програми розвитку малих міст, теоретичні та практичні аспекти ландшафтного планування малих міст.

Об'єктом вивчення навчальної курсу: малі міські поселення у регіональному та світовому розрізі.

Предметом вивчення навчальної курсу розкриття основних соціально-економічних проблем малих міст України та світу, висвітлення та розробка проектів, що забезпечить сталий розвиток даної групи населених пунктів.

Мета навчального курсу оволодіння науковими термінами та поняттями, що пов'язані із розкриттям суті поняття «малого міста», визначення основних соціально-економічних проблем малих міст та шляхів їх вирішення за умови дотримання концепції сталого розвитку.

Завдання курсу:

- з урахуванням сучасних підходів формувати теоретичну базу знань про соціальні, економічні, екологічні проблеми розвитку малих міст;
- розкрити основні історичні етапи становлення і розвитку малих міст в Україні та світі;
- аналізувати сучасний стан розвитку малих міст, висвітливши основні проблеми їх функціонування;

- навчитися розробляти програми по сталому розвитку малих міст.

Курс «Соціально-економічні проблеми малих міст» спрямований оволодіння слухачами наступних **компетентностей**:

- здатність визначати основні соціально-економічні проблеми малих міст та показувати можливі шляхи їх вирішення;
- здатність складати програми розвитку малих міст;
- здатність проводити моніторинг сучасного стану малого міста;
- здатність оцифрувати та картографувати суспільні явища, які характерні для суспільного простору малого міста.

Аспірант має знати:

- принципи виділення малого міста, як окремої та особливої групи населеного пункту;
- знати категоріально-понятійний апарат, що пов'язаний із терміном «мале місто»;
- знати основні етапи розвитку утворення малих міст в Україні та світі;
- знати класифікацію та типізацію малих міст;
- знати основні соціально-економічні проблеми сучасних малих міст.

Аспірант має вміти:

- планувати, моделювати та аналізувати географічний простір малого міста та соціальні процеси, що у ньому відбуваються;
- раціонально вибирати оптимальні методи при розробці програм, по розвитку малого міста;
- спостерігати, аналізувати, виявляти, узагальнювати та оцінювати результати соціально-економічного розвитку малого міста;
- здійснювати картографічне відображення соціально-економічних процесів, що відбуваються, або пов'язані із розвитком малих міст.

Аспірант має володіти:

- методикою та прийомами дослідження малого міста, як ядра господарського комплексу;
- комунікаційно-інформаційними та комп'ютерними технологіями дослідження соціально-економічних проблем малих міст.

Місце в структурно-логічній схемі підготовки докторів філософії.

Міжпредметні зв'язки дисципліни із іншими науками дають змогу глибше зрозуміти місцеві соціально-економічні процеси, визначити тенденції їх подальшого розвитку, розробити систему заходів для покращення соціально-економічної ситуації в межах малих міст, залучення інвесторів у місцевий господарський комплекс зменшення рівня

депресивності, особливо за умов проведення децентралізації.

Термін проведення: Базовий курс «Соціально-економічні проблеми малих міст» викладається у 2 семестрі першого року навчання, на нього відводиться 90 год / 3 кредити ЄКТС, залік у 2 семестрі.

Педагогічна практика

Анотація навчальної дисципліни: У програмі педагогічної практики аспірантів висвітлюються організаційно-методичні засади практичної професійної підготовки аспірантів. Подано необхідні матеріали для навчально-методичного забезпечення практики аспірантів з метою опанування ними знаннями, вміннями та навичками педагогічної діяльності.

Мета навчальної дисципліни: Метою педагогічної практики аспірантів є оволодіння аспірантами сучасними методами, формами та засобами навчання, формування у них на базі одержаних у вищому навчальному закладі знань із базових психолого-педагогічних дисциплін, професійних навичок та вмінь для вирішення конкретних навчально-виховних задач в умовах реального педагогічного процесу, виховання потреби систематично поновлювати свої знання та творчо їх застосовувати в практичній діяльності. В результаті проходження педагогічної практики у аспірантів повинні бути сформовані конструктивні, організаторські, комунікативні й дослідницькі вміння викладача університету, необхідні для забезпечення провідних аспектів педагогічної діяльності: навчальної, методичної, виховної й дослідницької роботи

Викладачі: керують асистентською педагогічною практикою аспірантів керівник від кафедри (як правило, науковий керівник аспіранта) та консультант від кафедри педагогіки.

Аспірант має знати:

- основні поняття і категорії педагогіки та методики викладання у вищих навчальних закладах;
- навчально-методичні комплекси для студентів вищих навчальних закладів;
- сучасні підходи до формування у студентів професійної компетентності;
- інноваційні освітні технології навчання у вищих навчальних закладах;
- форми, види і способи контролю й оцінювання рівня сформованості професійних компетентностей;
- основні організаційні форми реалізації освітнього процесу у вищих навчальних закладах;
- основи планування освітнього процесу у вищому навчальному закладі;
- основні положення законодавства України в галузі вищої освіти, програмні

- документи, які стосуються навчання студентів та викладання у ВНЗ;
- завдання і функції науково-педагогічного працівника;
 - вимоги до підготовки документального супроводу викладання у ВНЗ;
 - основні принципи, методи, види навчання у ВНЗ.

Аспірант має вміти:

- визначати й аналізувати цілі, зміст, принципи, методи і прийоми навчання;
- аналізувати, обирати й ефективно використовувати навчально-методичні комплекси для студентів вищих навчальних закладів;
- контролювати й оцінювати рівень сформованості всіх складників професійної компетентності;
- планувати й реалізовувати різні форми організації освітнього процесу у вищому навчальному закладі;
- планувати (проектувати) вивчення навчальних дисциплін;
- відбирати, структурувати зміст навчального матеріалу для проведення різних видів навчальних занять;
- використовувати знання про індивідуально-вікові особливості молоді при проведенні занять;
- застосовувати інноваційні методи, прийоми та засоби навчання і виховання студентів;
- підвищувати професійні вміння, вивчати передовий педагогічний досвід.

Навчальна діяльність аспіранта-практиканта

- планування власної викладацької діяльності, підготовка до занять;
- проведення різних видів навчальних занять за розкладом у закріпленій академічній групі;
- проведення психолого-педагогічного аналізу відвіданих занять;
- виготовлення роздавального дидактичного матеріалу;
- перевірка письмових робіт студентів;
- проведення консультацій для студентів.

Методична діяльність аспіранта-практиканта

- ознайомлення аспірантів з особливостями організації освітнього процесу у вищому навчальному закладі (ознайомлення з освітньо-кваліфікаційною характеристикою фахівця, навчальним планом, розкладом занять тощо);
- ознайомлення з кредитно-модульною організацією курсу, що доручено викладати;
- ознайомлення зі змістом освіти з обраного фаху (навчальні програми з дисциплін та робочі програми з навчальних дисциплін, підручники, посібники, методичні рекомендації);

- участь аспірантів у засіданнях кафедр, методичних секцій, в роботі семінарів викладачів тощо;
- складання робочої навчальної програми курсу, що доручено проводити (тематичного плану і планів окремих занять, завдань для самостійної роботи, завдань для поточного, модульного і підсумкового видів контролю тощо);
- відвідування та аналіз занять викладачів кафедри та аспірантів-практикантів.

Форма контролю: залік.

Місце в структурно-логічній схемі підготовки докторів філософії.

Міжпредметні зв'язки дисципліни з іншими науками дають змогу глибше пізнати психолого-педагогічні факти, явища і процеси, що є підґрунтям для ефективної освітньої діяльності викладача у вищій школі. Також, важливими є безпосередні міждисциплінарні зв'язки з курсом «Сучасні методи викладання у вищій школі».

Терміни проведення: Педагогічна практика проводиться на 2 році навчання, на неї відводиться 60 годин / 2 кредити ЄКТС.

Керівник проектної групи, гарант

Декан географічного факультету

проф. Ф. В. Зузук

доц. М. М. Мельнічук